

Επίλογος (Ένα στοιχείο της εξωτερικής μορφής)

Για να κλείσουμε μια έκθεση, όπως και όταν την αρχίζουμε, χρησιμοποιούμε διάφορους τρόπους. Το πιο απλό και πιο ενδεδειγμένο κλείσιμο της έκθεσης είναι αυτό που περιλαμβάνει ένα γενικό συμπέρασμα, το οποίο συνάγουμε από την όλη ανάπτυξη του κύριου θέματος. Αυτή το συμπέρασμα αποτελεί τον αντικειμενικό σκοπό της ανάπτυξης και την κεντρική ιδέα της έκθεσης.

Το γενικό συμπέρασμα διατυπώνεται συνήθως ως εξής: με μια προτροπή, μια ευχή, μια πρωτότυπη και εντυπωσιακή ιδέα. Διαλέγουμε πάντα τις κατάλληλες λέξεις και φράσεις, ώστε μ' αυτές να υπάρχει η τελευταία εντύπωση, αυτή που θα αποκομίσει ο αναγνώστης και θα πρέπει να είναι ζωηρή και ευχάριστη.

Ο επίλογος δεν θα πρέπει να έχει μεγάλη έκταση. Αν ο πρόλογος εκτείνεται στο ένα όγδοο του όλου περιεχομένου της έκθεσης, ο επίλογος δεν θα υπερβαίνει πάλι την έκταση αυτή ή ακόμα και πολύ μικρότερος (χωρίς αριθμητική έκταση).

Για την επιτυχή αναφορά στην εξωτερική μορφή της έκθεσης, έχουμε τη διάθεση να προτείνουμε μερικά υποδείγματα επιλόγων, χωρίς αυτό να καταργεί την πρωτοτυπία και διάθεση των μαθητών να επιτύχουν κάτι καλύτερο, που να εξασφαλίζει μια μορφή προσεγμένη και πρωτότυπη.

Η αναφορά είναι μόνο ενδεικτική, και κατά κύκλους θεμάτων, σε πολύ περιορισμένη παρουσίαση:

α.-Θέματα που αφορούν στις ανθρώπινες ιδιότητες.

Πρέπει λοιπόν το κοινωνικό σύνολο να φροντίζει να παρέχει στα μέλη του τα κατάλληλα ερεθίσματα και να δημιουργεί τις κατάλληλες προϋποθέσεις, ώστε να μπορέσει ν' αναπτυχθεί.....

β.-Θέματα που αφορούν στον άνθρωπο και στο περιβάλλον (φυσικό και κοινωνικό).

Σίγουρα, ακόμα κι αν ο άνθρωπος δεν είναι "ον κοινωνικό", όπως ο ROUSSEAU ισχυριζόταν, όμως "γίνεται". Και πραγματικά, κανείς δεν μπορεί ν' αναπτυχθεί έξω από τα πλαίσια του κοινωνικού περιβάλλοντος. Οι φίλοι, το σχολείο, τα παιχνίδια, οι γενικότερες επιδράσεις που προκύπτουν από αυτά είναι αποτέλεσμα της επίδρασης του κοινωνικού περιβάλλοντος.....

γ.-Θέματα που αφορούν στην ολοκλήρωση του ανθρώπου.

Η πλήρης "ολοκλήρωση" του ατόμου, μπορεί να επιτυγχάνεται μόνο σε συνθήκες πλήρους "άρσης" της αλλοτρίωσης.

δ.-Θέματα που αφορούν στον επαγγελματικό προσανατολισμό του ατόμου.

Αυτά που αναφέρθηκαν πιο πάνω, δείχνουν πως είναι δυνατό, ακόμα κι αν πάρουμε λάθος επαγγελματική κατεύθυνση, να αλλάξουμε αργότερα πορεία και να σταδιοδρομήσουμε σε κάποιο άλλα επάγγελμα. Αυτές όμως οι περιπτώσεις αποτελούν εξαίρεση στον κανόνα. Ο ποιητής λέγοντας "πήραμε τη ζωή μας λάθος κι αλλάξαμε ζωή" ενδέχεται ακριβώς να μην πάρουμε λάθος τη ζωή, γιατί είναι πολύ δύσκολο να την αλλάξουμε.....

ε.-Θέματα που αφορούν στη μηχανοποίηση της ανθρώπινης εργασίας.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, δεν εννοούμε πως η μηχανή είναι εχθρός του ανθρώπου, αυτό δηλαδή που πίστευαν οι εργάτες του περασμένου αιώνα, σπάζοντας τις μηχανές, σαν αίτιες του κακού. Αντίθετα πιστεύουμε πως η μηχανή είναι ο καλύτερος σύμμαχος του ανθρώπου, αλλά με μια μοναδική προϋπόθεση: άνθρωπος να είναι αφέντης της μηχανής και όχι η μηχανή κυρίαρχος του ανθρώπου.....

στ.-Θέματα που αφορούν στον πολιτισμό.

Δεν πρέπει όμως να σναλύσουμε σε μάκρος το θέμα μας. Με όσα γράψαμε φάνηκε πεντακάθαρα ότι τα θετικά και αρνητικά στοιχεία του πολιτισμού μας είναι κάτι που μπορεί να καθορίσει και ο άνθρωπος. Απ' αυτόν λοιπόν εξαρτάται "αν θα πλάσει από την κόλαση τον ουρανό και από τον ουρανό την κόλαση", καθώς έλεγε ο Άγγλος λογοτέχνης Τζον Μίλτον. Αυτό μπορεί να το εξασφαλίσει ο πολιτισμός.....

ζ.-Θέματα που αφορούν στην εξειδίκευση της εργασίας του ανθρώπου.

Στόχος μας είναι το ανθρώπινο γένος να επιστρέψει στον καθολικό άνθρωπο, χωρίς όμως την άρνηση των κατακτήσεων αλλά με την ολοκλήρωσή τους. Τότε μόνο ο τεχνίτης, πνευματικός άνθρωπος θα είναι και ο ευτυχισμένος εργάτης-άνθρωπος.....